

Ka raamatukoguhoidjatel on kaitsepühakud

Kaitsepühak on katoliku ja õigeusu kirikus pühak, keda peetakse konkreetse kiriku, linna või elukutse kaitsjaks ja eestkostjaks. Katoliku kirikus on palju kaitsepühakuid, kes kaitsevad ühte või teist tegevusala. Nii et raamatukoguhoidjad pole siin mingi erand. Milline kaitsepühak siis häda korral endale appi hüüda?!

1. Püha Hieronymus – tõlkijate ja raamatukoguhoidjate kaitsepühak

Hieronymus

Püha Hieronymus (sünd. 347 praegusel Horvaatia alal – surm. 30. september 420 pKr Petlemmas) oli vanarooma kristlik õpetlane, teoloog ja kirikuisa, tõlkija ning ajalooliste kirjutiste autor. Tema elutööks peetakse Piibli tõlkimist ladina keelde ja teda teataksegi kõige enam kui kreeka- ja arameakeelsete piiblitekstide tõlkijat ladina keelde.

Hieronymus on Rooma katoliku kiriku poolt tunnustatud kanoniseeritud pühak, kelle mälestuspäeva peetakse 30. septembril.

Kunstis kujutatakse Hieronymust töötoas, kardinalimüts peas, tõlkimas Piiblit või tegemas mõnda muud kirjutustööd. Tema pühaku sümboliks on lõvi. Legend räägib, et Hieronymus tõmbas lonkava lõvi käpast okka ning tänulikust lõvist sai pühaku alaline sõber ja austaja. Harvem kujutatakse Hieronymust öökulliga – tarkuse sümboliga.

Lühidalt elukäigust:

Hieronymus sündis Stridoni linnakeses praeguse Horvaatia maa-alal. Tema vanemad olid jõukad kristlased, kel olid maavaldused ja orjad.

Umbes 11-aastase poisina saadeti Hieronymus Rooma, kus ta õppis kaheksa aastat grammatikat ja retoorikat väljapaistva õpetlase Donatuse juures. Juba siis vaidlustas ta mitmeid tol ajal kehtivaid kiriklikke seisukohti. 373. aastal läks ta mungana

Süüriasse, kus õppis mitme teoloogi juures ja katsetas askeesi karmimates tingimustes.

Marju Lepajõe (1962-2019) on kirjutanud, et „*Ajalõiku esitab Hieronymus hiljem ise kui karmi eremiitlust kõrbes, silmitsi surmaga, skorpionide ja lõvidega (ja teeb seda nii veenvalt, et ajaloolased on üha imetlenud, kuidas ta näiteks suutis koopasse mahutada terve raamatukogu!*)“ ja „*Alates Hieronymusest on enesestmõistetav, et munk peab olema võimalikult haritud ja kloostri juurde peab kuuluma võimalikult hea raamatukogu*“.

35-aastaselt hakkas ta täitma Roomas paavsti ajutise sekretäri ja raamatukoguhoidja kohuseid. Mõne aasta pärast lahkus Roomast ja siirdus koos mõttekaaslastega Egiptusesse, sealt edasi Petlemma.

Õppis heebrea keelt ja tegeles pidevalt tõlketööga. Heebrea keele oskus avas Hieronymusele tee Vana Testamendi algteksti ja juudi autorite kirjutiste juurde.

Lisaks tõlgetele oli Hieronymus ka mitmete ajalookirjutiste autor. Olulisim tema ajaloolistest kirjutistest on "*De viris illustribus*" (*Kuulsatest meestest*). See on 135 varakristliku kirikukirjaniku kataloog, mis sisaldab autorite eluloolisi andmeid ja teoste pealkirju. Eesti keeles ilmus 2007, tõlkija Uku Masing, eessõna ja kommentaarid Marju Lepajõe – on olemas ka meie raamatukogus).

Petlemma rajas ta kloostri, milles järgiti ka tema kristlikele tõekspidamistele vastavaid askeetlikke ideaale. Kloostriülem oli ta kuni oma surmani.

416. aastal rüüstasid ja põletasid barbarid Hieronymuse kloostri, hävis ka tema suur raamatukogu, millele ta oli aluse pannud juba nooruses.

Hieronymus suri aastal 420 (mõnede allikate järgi 419), olles 72 aastane.

2. Pühak Aleksandria Katariina

Aleksandria Katariina

Aleksandria Katariina on müütiline kristlik pühak (legendi järgi 3. või 4. saj.), keda austatakse nii õigeusu kui katoliku kirikus. Reaalselt sellise isiku olemasolu ei ole suudetud tõestada. Müüt Aleksandria Katariinast arvatakse põhinevat

neoplatonistliku naisfilosoofi Alexandria Hüpatia hukkamisest kristlaste poolt umbes 414 aasta paiku

Teda austatakse tüdrukute ja neitsite patroonina, ta on eestkostja filosoofidele, ülikoolidele ja üliõpilastele - eriti naisüliõpilastele, raamatukogudele ja raamatukoguhoidjatele, kõigile rattaga töötavatele käsitöölisele.

Püha Katariina surmapäeva (meil Kadripäevana tuntud) tähistatakse 25. novembril

Piltidel kujutatakse püha Katariinat noore kauni naisena. Peas on tal kroon, mis tähistab tema kuninglikku päritolu. Tema juurde kuuluvad - raamat kui õpetatuse märk, mõõk, ratas ja roosk, palm, sõrmus ja pruudiloor kui kihlamärk Kristusega, pikad lendlevad juuksed kui neitsilikkuse märk, tuvi kui tema eest hoolitseja ja kui puhtuse ning kasinuse märk - tuvi on ka hingelind, kes surevate märtrite suust üles paradiisi poole lendab

Legendi järgi oli Katariina ilus ja tark neiu, kes olevat avalikus vaidluses väidelnud 50 paganliku filosoofiga ja neid võitnud – selle tulemusena pöördusid filosoofid ristiusku. Selline avalik võit ei meeldinud Rooma keisrile Maximinus II-le või tema pojale Maxentiussele, kes saatis 18-aastase Katariina märtrisurma. Neiu tõmmati piinarattale, mida tuntakse püha Katariina sümbolina kui katariinaratast. Taevaste vägede vahelesegamise tõttu aga piinamine nurjus ja ratas olevat lagunened. Ta mõisteti surma pea maharaiumise läbi. Vere asemel olevat tema kehast voolanud piima.

I.K.

Kasutatud:

Vikipeedia,

Marju Lepajõe artikkel „Hieronymus ehk kuidas saadakse tõlkijate kaitsepühakuks“
(<https://kultuur.err.ee/arvamus/2018>)

ajakiri Raamatukogu (1994) nr. 5